

Warszawa, 28.06.2025 r.

Szanowni Państwo,

zwracamy się do Państwa jako do decydentek, decydentów oraz osób reprezentujących głos obywateli i obywaterek. Zwracamy się do Was w bardzo ważnej sprawie. Do konsultacji publicznych został skierowany projekt [Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 czerwca 2025 r.](#)

Liczymy, że nie tylko weźmiecie Państwo aktywny udział w procesie opiniowania tego dokumentu, który w istotny sposób wpływa na zdrowie, dobrostan i prawa dzieci oraz młodzieży w systemie edukacji, ale również wykorzystacie swoje media społecznościowe oraz obecność w mediach do nagłaśniania konsultacji i konieczności rewizji projektu.

Jako grupa organizacji pozarządowych, reprezentujących m. in. środowisko rodziców, przedstawicieli i przedstawielek nauki oraz dietetyki od dawna prowadzimy działania mające na celu zmianę przepisów dot. żywienia zbiorowego i zagwarantowanie dzieciom i młodzieży w placówkach oświatowo-wychowawczych dostępu do zdrowej i bezpiecznej żywności. W 2023 r. dzięki naszym działaniom grupa senatorów, z inicjatywy ówczesnej Senatrix prof. Alicji Chybickiej złożyła [projekt ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz ustawy – Prawo oświatowe \(druk 912\)](#). Zakładał on m in. wybór rodzaju diety w zależności od potrzeb zdrowotnych dziecka, a także raz w tygodniu posiłek wyłącznie roślinny dla wszystkich dzieci oraz uzyskał pozytywne opinie m. in. Naczelnej Rady Lekarskiej, Polskiego Towarzystwa Dietetyki, Polskiego Towarzystwa Żywienia Klinicznego Dzieci oraz Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - PZH. W 2024 przeprowadziłyśmy kompleksowe badania posiłków w ponad 1500 szkołach podstawowych w Krakowie, województwie lubelskim, województwie mazowieckim. Wyniki pierwszych analiz wraz z komentarzami ekspertów i ekspertek zawarliśmy w [Magazynie Bezpieczna Żywność](#). W 2024 r. odbyło się również organizowane z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich Seminarium Roślinne Posiłki-Program Roślinna

Szkoła. Prof. Marcin Wiącek, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się z [wystąpieniem generalnym](#) do Ministra Zdrowia wskazując na konieczność zmiany przepisów dot. żywienia zbiorowego. W październiku 2024 r. nasze organizacje przedstawiły Ministerstwu Zdrowia projekt nowelizacji rozporządzenia z 2016 r. (rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz.U. z 2016 r. poz. 1154)). Zaproponowany przez nas [projekt nowelizacji](#) został poparty przez ponad 3 000 osób, przedstawicieli nauki, organizacji społecznych i rodziców.

Dlatego z dużym zaniepokojeniem przyjmujemy zapisy projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 czerwca 2025 r. (zwanego dalej projektem). Projekt ten pomija zarówno nasze postulaty, jak i wystąpienie generalne Rzecznika Praw Obywatelskich z 2024 r., w którym jednoznacznie wskazano na konieczność:

- zapewnienia **równego dostępu do żywienia** wszystkim dzieciom – niezależnie od alergii, diet leczniczych czy wyborów etycznych,
- uwzględnienia dzieci i młodzieży **na dietach eliminacyjnych, w tym roślinnych i bezalergenowych**,
- dostosowania jadłospisów do potrzeb dzieci z **SPE (specjalnymi potrzebami edukacyjnymi)**.

Pomimo propozycji nowelizacji przedstawionej przez nas w październiku 2024 r., opinii prawnych i instytucjonalnych, petycji wspieranej przez tysiące obywateli oraz publikacji „Bezpieczna Żywność” ukazującej skalę problemu w żywieniu dzieci w szkołach, projekt **nie odnosi się do kwestii dostępności i inkluzji żywienia zbiorowego**.

Projekt:

- nakłada obowiązek podawania mięsa i ryb w tygodniowym jadłospisie placówek zapewniających 3 i więcej posiłków dziennie, **pomijając alternatywy**,
- ogranicza **możliwość zamiany nabiału** na odpowiedniki roślinne tylko do jednej porcji,

- używa nieprecyzyjnych sformułowań dot. „potrawy z roślin strączkowych”, co **nie gwarantuje posiłków w pełni roślinnych**, ponadto jego wprowadzenie odnosi się tylko do placówek oferujących co najmniej trzy posiłki dziennie, co wyłącza znaczną część szkół,
- pomija zapisy dotyczące zapewnienia odpowiednich ilości warzyw i owoców w posiłkach oraz nie precyzuje ich zalecanych proporcji względem innych składników.

Jak wskazaliśmy w Magazynie Bezpieczna Żywność: “żywienie zbiorowe w szkołach i przedszkolach, z którym nierozdzielnie łączy się bezpieczeństwo żywności, powinno opierać się na określonych zasadach oraz wypracowanych przez ekspertów rekomendacjach, przygotowanych w oparciu o najnowsze piśmiennictwo, dokumenty grup eksperckich opracowujących normy żywienia dla różnych regionów bądź krajów oraz aktualne dane antropometryczne. Aktualne rekomendacje co do posiłków w polskich szkolnych i przedszkolnych placówkach zakładają między innymi uwzględnienie większej ilości warzyw i owoców (wybierać należy warzywa i owoce sezonowe, w okresie zimy i wczesnej wiosny można stosować mrożonki), większą podaż produktów zbożowych pełnoziarnistych, ograniczanie potraw smażonych, zapewnienie dzieciom napojów o określonej zawartości cukrów. W diecie dzieci i młodzieży polecane są produkty jak najmniej przetworzone.”

Niestety analiza szkolnych posiłków wskazuje, że te zalecenia nie są przestrzegane. Podczas gdy średnie spożycie mięsa czerwonego, cukrów, soli i tłuszczów w UE nadal przekracza zalecenia, to spożycie produktów pełnoziarnistych, owoców i warzyw, roślin strączkowych i orzechów jest niewystarczające. W trakcie panelu eksperckiego Najwyższej Izby Kontroli “Orientacja na zdrowie” prof. dr hab. n.m. Mirosław Jarosz wskazał, że w Polsce *“przez otyłość, coraz więcej młodych ludzi cierpi na raka jelita grubego: liczba osób powyżej 30. roku życia, które usłyszały taką diagnozę wzrosła 10-krotnie w porównaniu z danymi sprzed 30 lat. Problem cukrzycy dotyka aż 4 milionów Polaków, z czego 1 milion to przypadki niezdiagnozowane.”* Na problem niezdrowej diety i jej konsekwencje wskazuje także [raport Komisji Europejskiej “Drivers of food security”](#) (2023): *“Nasze obecne wzorce żywieniowe przyczyniają się do rosnącego obciążenia chorobami niezakaźnymi, takimi jak choroby układu krążenia, otyłość, cukrzyca i nowotwory. W UE, z kilkoma wyjątkami, spożycie owoców, warzyw, roślin strączkowych, orzechów, produktów pełnoziarnistych, błonnika pokarmowego i potasu jest niższe niż zalecane poziomy, podczas gdy całkowite spożycie energii, czerwonego*

mięsa (w tym wszystkich przetworzonych jego form), tłuszczów nasyconych, cukrów ogółem i cukrów dodanych oraz sodu przekracza zalecenia (Komisja Europejska, 2020b, 2022a; EFSA 2021, EFSA 2022, Rippin i in., 2017, 2019, Willet i in., 2019). Choroby układu krążenia (CVD) należą do najczęściej występujących chorób w UE – szacuje się, że dotyczą prawie 63 milionów osób i są przyczyną niemal 2 milionów zgonów rocznie. Szacuje się, że w regionie UE 59% dorosłych i około jedna trzecia dzieci w wieku 5–9 lat ma nadwagę lub otyłość, a 23% osób dorosłych cierpi na otyłość (OECD, 2019). Co może się wydawać paradoksalne, nadwaga i otyłość współwystępują z niedoborami mikroskładników odżywczych.” Na problem ubóstwa żywieniowego jakościowego i jego konsekwencje w kontekście otyłości i nadwagi zwraca także uwagę raport Banków Żywności [“Niedożywienie i głód w Polsce”](#). Zgodnie z informacją [Nadwaga i otyłość wśród dzieci i młodzieży](#): “ Zgodnie z wynikami badania PITNUTS (2016 r.) ok. 10% dzieci w wieku 1-3 lat ma nadwagę/otyłość, a dodatkowe 18,4% jest zagrożone nadmierną masą ciała. Problem nadwagi i otyłości dotyczy też niemal co trzeciego 8-latka (badanie COSI, 2016). U starszych dzieci i młodzieży nie jest znacząco lepiej. Według danych uzyskanych z ogólnopolskiego badania przeprowadzonego przez Instytut Żywności i Żywienia wśród uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (10-16 lat) problem nadmiernej masy ciała dotyczył co piątego ucznia, przy czym częściej występował u chłopców niż u dziewcząt. Stwierdzono też, że wraz z wiekiem problem ten nieco malał, chociaż nadal utrzymywał się na poziomie ok. 22% u gimnazjalistów i ok. 16% u gimnazjalistek.” Nie ulega wątpliwości, że w świetle tych danych wyniki naszych analiz stanowią podstawę do koniecznej i pilnej zmiany w ramach wyżywienia zbiorowego. Spośród wszystkich przebadanych szkół z województwa mazowieckiego oferujących ciepły posiłek tylko 11,86% ma w ofercie wybór menu wegetariańskiego, a zaledwie 1 szkoła (0,28%) deklarowała dostępność diety wegańskiej.

Dania mięsne dominują w jadłospisach szkolnych, stanowiąc niemal 80% wszystkich obiadów. W niektórych szkołach posiłki mięsne stanowią nawet 100% menu, co wskazuje na brak różnorodności w ofercie żywieniowej. W wielu szkołach dania bezmięsne stanowią tylko 10–20% menu i są to głównie potrawy oparte na produktach mącznych i nabiale, często zawierające cukier. Rzadko kiedy bazują one na warzywach bogatych w błonnik, witaminy i składniki mineralne, co sprawia, że nie stanowią pełnowartościowej alternatywy żywieniowej. Z kolei w przedszkolach i innych placówkach, gdzie dzieci otrzymują kilka posiłków dziennie, mięso pojawia się niemal w każdym z nich, co prowadzi do jego wyraźnej nadreprezentacji w diecie najmłodszych dzieci. Warto także dodać, że w wielu placówkach

nadal pojawia się mięso przetworzone, jak parówki, kiełbaski czy wędliny, które nie tylko zawierają znaczne ilości tłuszczu i soli, ale także zostały uznane przez WHO za produkty zwiększające ryzyko chorób nowotworowych.

Zgodnie z zaleceniami Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego oraz Światowej Organizacji Zdrowia, podstawą zdrowej diety dzieci i młodzieży powinny być głównie warzywa, rośliny strączkowe, pełnoziarniste produkty zbożowe oraz ograniczenie spożycia żywności wysoko przetworzonej i bogatej w tłuszcze nasycone, sól i cukier. Jednak obecna praktyka odbiega od tych rekomendacji, co może negatywnie wpływać na stan zdrowia i kształtowanie nawyków żywieniowych najmłodszych. Widać to w rosnących statystykach dzieci z nadwagą i problemem otyłości w Polsce, a dieta bogata w mięso może pogłębiać ten problem zdrowotny.

Kwestia dostępu o roślinnych posiłków w szkołach i przedszkolach to kwestia praw dzieci i młodzieży, prawa rodziców i opiekunów do świadomych decyzji, prawa do życia w czystym środowisku, prawa do zdrowia i bezpieczeństwa. Dostęp do zrównoważonych, roślinnych posiłków oraz edukacja dot. żywności w kontekście kryzysu klimatycznego, bioróżnorodności, zdrowia publicznego, praw zwierząt i praw człowieka są fundamentem dla kształtowania szkół i przedszkoli, które są akceleratorami społeczeństwa obywatelskiego i demokracji. Szkoły budują przestrzeń dla przygotowania osób uczniowskich do współtworzenia, współkształtowania rzeczywistości i tworzą środowisko, w którym młode osoby uczą się, realizują swoje pasje, zaangażowanie, nabywają kompetencje i wiedzę. Placówki oświatowe muszą stać na straży praw dziecka, praw młodych Polek i Polaków, w szczególności poprzez gwarancję dostępu do żywności zgodnej z wiedzą naukową, poglądami i wymaganiami dietetycznymi. Obowiązkowe posiłki mięsne, obowiązkowa porcja nabiału zwierzęcego to skazywanie młodych osób na wykluczenie żywnościowe.

W świetle przedstawionych danych, analiz oraz doświadczeń organizacji społecznych, rodziców i ekspertów, konieczne jest natychmiastowe skorygowanie projektu Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 czerwca 2025 r., tak aby zapewnić dzieciom i młodzieży w systemie oświaty równe, godne i bezpieczne warunki żywienia – zgodne z aktualną wiedzą naukową, rekomendacjami międzynarodowych instytucji (WHO, FAO, UNICEF, EFSA) oraz Konstytucją RP i zasadą równego traktowania.

Dlatego apelujemy do Państwa:

Weźcie udział w konsultacjach projektu rozporządzenia – jako decydenci i decydentki, przedstawiciele formacji politycznych, reprezentacji społeczeństwa macie realny wpływ na jego kształt.

Wesprzyjcie nasze stanowisko – zarówno we własnym głosie opiniującym projekt, jak i w działaniach informacyjnych w swoich mediach społecznościowych i w wystąpieniach medialnych.

Zgłoście własne uwagi do Ministerstwa Zdrowia, popierając:

- zagwarantowanie pełnowartościowych posiłków dla dzieci na dietach eliminacyjnych i roślinnych,
- rezygnację z przymusowego serwowania mięsa i ryb,
- pełną dostępność roślinnych zamienników nabiału,
- wprowadzenie standardu jednego całkowicie roślinnego dnia w tygodniu we wszystkich placówkach edukacyjnych,
- wprowadzenie rozwiązań systemowych gwarantujących inkluzywność i jakość żywienia zbiorowego w placówkach edukacyjnych.

Pozostańcie z nami w kontakcie – wspólnie z ekspertami i ekspertkami opracowujemy kolejne elementy stanowiska oraz podejmujemy działania rzecznicze i prawne. Jesteśmy do Waszej dyspozycji – merytorycznie, organizacyjnie i komunikacyjnie.

Razem możemy doprowadzić do zmiany, która będzie służyć zdrowiu i dobru wszystkich dzieci w Polsce.

Z wyrazami szacunku,

Marzena Wichniarz, Prezeska Fundacji Rodzice dla Klimatu

Anna Spurek, Prezeska Green REV Institute

Daria Janowicz, Wiceprezeska Federacji Bezpieczna Żywność